

Кристофър Ишъруд
Берлински дневник
(Есента 1930)

Под прозореца ми – широката, внушителна, солидна улица. Приземните магазинчета, където лампите светят по цял ден под сянката и фасадите с големи и тежки балкони и мръсна хоросанова мазилка, украсени със спираловидни орнаменти и релефни изображения на хералдически гербове. Целият квартал е такъв: улица, водеща в улица, с къщи, подобни на занемарени, величествени сейфове, натъпкани с потъмнелите ценности и купените на вехто мебели на фалирала буржоазия.

Аз съм фотоапарат с вдигнат капак, съвсем пасивен, запечатващ, без да мисли. Запечатващ мъжа, който се бръсне на отсрещния прозорец, и жената в кимоно, която мие косата си. Някой ден всичко това ще трябва да се прояви и внимателно откопира, да се извади на снимки.

В осем часа вечерта вратите на къщата се заключват. Децата вечерят. Магазините са затворени. Светва електрическата табелка над нощния звънец на хотелчето на ъгъла, където може да се наеме стая на час. А скоро ще започне и свиренето. Младежи викат момичетата си. Застанали там долу в студа, те свирят към светещите прозорци на топлите стаи, където леглата вече са приготвени за нощта. Искат да влязат вътре. Сигналите им ечат надолу по широката глуха улица – сладострастни, интимни, жални. Заради свиренето не ми се остава вечер в къщи. Напомня ми, че съм в чужд град, сам, далеч от родината. Понякога решавам да не го слушам, вземам книга и се опитвам да чета. Скоро обаче непременно прозвучава зов, така пронизителен, така настойчив, така отчаяно човешки, че най-накрая трябва да стана и надникна през венецианските щори, за да се уверя, че не е за мене, колкото и да съм сигурен в това.

Необикновеният дъх на тази стая, когато печката гори и прозорецът е затворен, не е много неприятен – смесица от тамян и престояли кифли. Високата кахлена печка е във великолепно цветове, подобно на олтар. Умивалникът е като готическо светилище. Бюфетът е също готически, с гравирани витрини като на катедрала. Върху цветното стъкло е нарисован Бисмарк, с лице към краля на Прусия. Моят най-хубав стол би подходил за трон на епископ. Три бутафорни средновековни алебарди (от пътуваща театрална трупа?) са заковани в ъгъла и служат като закачалка за шапки. Отвреме-навреме фройлайн Шрьодер развинтва главите на алебардите и ги лъска. Те са тежки и достатъчно остри да убият човек.

Всичко в стаята е такова: ненужно солидно, ненормално тежко и опасно остро. Ето тук, на бюрото, пред мен са подредени метални предмети – двойка свещници с форма на преплетени змии; пепелник, от който се подава крокодилска глава; нож за разрязване на хартия – копие на

флорентински кинжал; месингов делфин, крепящ на края на опашката си малък счупен часовник. Каква ли е съдбата на подобни предмети? Нима може някога да бъдат унищожени? Вероятно ще съществуват хиляди години – хората ще ги съхраняват в музеи. Или пък просто ще ги претопят за оръжие в някоя война. Всяка сутрин фройлайн Шрьодер много внимателно ги подрежда на определени постоянни места, стоят си там като безкомпромисно свидетелство на нейните възгледи за Капитал и Общество, Религия и Секс.

По цял ден обикаля с леки стъпки из огромния, опушен апартамент. Безформена, но чевърста, тя се клати като патица от стая в стая с меките си пантофи и пеньоара на цветя, изкусно загърнат и забоден с игла, така че да не се вижда нито инч от фустата или корсажа ѝ. Размахва парцала за прах, надзърта, шпионира, пъха малкото си остро носле в бюфетите и багажа на наемателите си. Има тъмни, бляскави, любопитни очи и красиви, чупливи кестеняви коси, с които се гордее. Трябва да е на около петдесет и пет години.

Много отдавна, преди войната и инфлацията, тя е била сравнително заможна. През лятото ходела на почивка на Балтийско море и държала прислужница за домакинската работа. През последните тридесет години живее тук и взема наематели. Започнала да прави така, защото ѝ харесвало да си има компания.

„Лина – често казваха приятелките ми, – как можеш така? Как можеш да понасяш чужди хора да живеят в стаите ти и да повреждат мебелите ти, след като имаш пари, за да бъдеш независима?“ А аз винаги им отговарях по един и същ начин. „Моите наематели не са наематели – казвах аз. – Те са мои гости.“

– Разбирате ли, хер Ишиву, тогава можех да си позволя да бъда много претенциозна към тези, които идваха да живеят тук. Можех да бъда придирчива. Вземах само хора с действително добри връзки и добре образовани – хора с добро положение (като вас самия, хер Ишиву). Веднъж имах фрайхер¹, ритмайстер² и професор. Те често ми правеха подаръци – бутилка коняк или кутия шоколадови бонбони, или цветя. А когато някой от тях си отидеше в отпуск, винаги ми изпращаше картичка – я от Лондон, я от Париж или Баден-Баден. Такива красиви картички получавах...

А сега фройлайн Шрьодер дори няма собствена стая. Принудена е

1. Барон (нем.). – Б.пр.

2. Чин в армията (нем.). – Б.пр.

да спи във всекидневната, зад един параван, на малък диван с развалени пружини. Както в толкова много от по-старите берлински апартаменти, нашата всекидневна свързва предната част на къщата със задната. Наемателите, които живеят в предната част, трябва да минат през всекидневната, за да отидат в банята, и през нощта често безпокоят фройлайн Шрьодер.

– Аз обаче веднага заспивам отново. Това не ме смущава. Много се изморявам. – Тя трябва да върши цялата домакинска работа сама и това отнема по-голямата част от времето ѝ. – Ако преди двадесет години някой ми беше казал да измия пода в собствената си къща, щях да му зашлепя шамар. Но човек свиква с това. Човек свиква с всичко.

Ами спомням си времето, когато по-скоро бих си отрязала дясната ръка, отколкото да изхвърля това нощно гърне... А сега – каза фройлайн Шрьодер, пригаждайки жестовите си към думите, – боже мой! Не е повече от това да налееш чаша чай!

Много обича да ми показва различните белези и петна, оставени от наемателите, живели в стаята:

– Да, хер Ишиву, имам по нещо, с което ще запомня всеки от тях... Погледнете тук, на килима – нямам представа колко пъти съм го пращала на химическо чистене, но нищо не може да се направи. Това е мястото, където хер Ньоске повърна след рождения си ден. Какво, дявол да го вземе, може да е ял, за да направи такава мръсотия? Беше дошъл в Берлин да учи, разбирате ли. Родителите му живееха в Бранденбург – първокласно семейство, уверявам ви! Имаха купища пари! Неговият хер Папа беше хирург и, разбира се, искаше момчето му да върви по неговия път... Какъв очарователен младеж! „Хер Ньоске – често му казвах аз, – извинете, но вие – с този ум, дето го имате – наистина трябва да работите по-упорито! Помислете за вашия хер Папа и вашата фрау Мама – не е честно да прахосвате хубавите им пари така. Та то щеше да е по-добре да ги хвърлите в Шпрее. Поне ще направите сензация!“ Като майка му бях. И винаги когато изпадеше в някакво затруднение – а той беше ужасно нехаен, – идваше направо при мене: „Шрьодерче – казваше хер Ньоске, – моля ви, не ми се сърдете... Снощи играхме карти и загубих цялата си издръжка за месеца. Не смея да кажа на баща си...“ А после ме поглеждаше с онези негови страховтни големи очи. Много добре знаех какво цели, калпазанинът такъв! Но нямах сърце да му откажа. Така че сядах и написвах писмо на неговата фрау Мама и я умолявах да му прости за последен път и да му изпрати още малко пари. И тя винаги пращаше... Разбира се, като жена, аз знаех как мога да трогна една

майка, въпреки че никога не съм имала собствени деца... Защо се усмихвате, хер Ишиву? Е добре, Всеки може да сгреша, нали така! – А ето на това място хер Ритмайстерът винаги разливаше кафето си върху тапетите. Сядаше там на дивана с годеницата си. „Хер ритмайстер – казвах му аз, – много ви моля, пийте си кафето на масата. Простете че се осмелявам, но има много време за другото след това...“ Той обаче винаги сядаше на дивана. След малко, разбира се, като започне да става по-разпален в чувствата си, чашите се прекатурват... Такъв красив господин беше! Понякога пристигаха неговата фрау Мама и сестра му. Обичаха да идват в Берлин. „Фройлайн Шрьодер – казваха ми те, – вие не знаете колко сте щастлива, че живеете тук, точно в центъра на всичко. Ние сме само провинциалистки – завиждаме ви! А сега я ни кажете последните дворцови клюки!“ Те, разбира се, само се шегуваха. Имаха най-приятната къщичка, недалеч от Халберщадт, в Харц. Показваха ми снимки на къщичката. Истинска мечта!

– Виждате ли тези мастилени петна по килима? Тук хер професор Кох си тръскаше писалката. Стотици пъти съм му правила забележка. Накрая дори поставих листове попивателна хартия на пода около стола му. Беше много разсеян... Такъв мил стар господин! И толкова естествен. Много държах на него. Ако му закърпех ризата или чорапите, той ми благодареше, просълзен. Обичаше да си прави малки шегички. Понякога, като ме чуеше, че идвам, изгасяваше лампата, скриваше се зад вратата и ръмжеше като лъв, за да ме изплаши. Съвсем като децата... Фройлайн Шрьодер може да продължава така, без да се повтаря, с часове. След като съм я слушал известно време, усещам, че отново изпадам в някакъв странен унес. Започвам да се чувствавам безкрайно потиснат и нещастен. Къде са всички тези наематели сега? Къде ще бъда аз самият след десет години? Не тук, положително. Колко морета и граници ще трябва да премина пеша, на кон, с кола, с велосипед, самолет, параход, влак, асансьор, движещи се стълби и трамвай?

Колко пари ще са ми необходими за това огромно пътуване? Колко храна ще трябва да изконсумирам постепенно и с досада по пътя си? Колко чифта обувки ще износя? Колко хиляди цигари ще изпуша? Колко чаши чай ще изпия и колко чаши бира? Каква ужасна; нелепа перспектива! И като си помисля, че трябва да се умира... Ненадеен, неопределен страх пронизва вътрешностите ми и се налага да се извиня, за да отида до тоалетната.

Като разбра, че някога съм бил студент по медицина, тя ми довери, че се чувствувала много нещастна заради големия си бюст. Има

сърцебиене и е сигурна, че то вероятно се дължи на претоварването на сърцето. Интересува се дали трябва да се подложи на операция. Някои нейни познати я съветват да го направи, други казват, че е опасно.

– О, боже, да трябва да носиш със себе си такава тежест! Само си помислете, хер Ишиву, някога бях слабичка като вас!

– Предполагам, че сте имали много ухажбори, фройлайн Шрьодер.

– Да, десетки. Обаче само един Приятел. Бил женен, живеел отделно от жена си, която не му давала развод...

– Бяхме заедно единадесет години. Почина от пневмония. Понякога се събуждам нощем, когато е студено, и ми се иска да е тук. Човек като че ли никога не може да се стопли както трябва, когато спи сам.

В този апартамент има още четирима наематели. В съседство с мен, в голямата предна стая, живее фройлайн Кост. В отсрещната стая, с изглед към вътрешния двор – фройлайн Меир. В задната част, до всекидневната, е Боби. А зад стаята на Боби, над банята, нагоре по една стълба се стига до малко таванче, което фройлайн Шрьодер по някаква мистериозна причина нарича „Шведския павилион“. Него го дава за двадесет марки на месец на един търговски пътник, който не се прибира по цял ден и през по-голямата част от нощта. Понякога в неделя сутрин го заварвам в кухнята. Търти се насам-натам по жилетка и панталони и винаги е готов да се извинява, дето тършува за кибрит.

Боби е барман в бар „Тройка“ в Уест Енд³. Не зная истинското му име. Избрал е това, защото английските собствени имена са модерни сега в Берлин сред жените със съмнителна репутация. Той е блед, елегантен младеж с угрижен вид и рядка, пригладена черна коса.

Рано следобед, скоро след като се е измъкнал от леглото, той се разхожда из апартамента по риза и с мрежичка за коса на главата.

Фройлайн Шрьодер и Боби са в интимни отношения. Той я гъделичка и потупва по задника. Тя го удря по главата с тигана или с парцала за миене. Когато за първи път ги изненадах в момент на такова боричкане, и двамата доста се сконфузиха. Сега приемат присъствието ми за нещо естествено.

Фройлайн Кост е пищна блондинка с огромни, глупави сини очи. Когато се срещаме на влизане или излизане от банята по халати, тя скромно отбягва погледа ми. Пълничка е, но има хубава фигура.

Един ден направо попитах фройлайн Шрьодер каква е професията на фройлайн Кост.

3. Богат берлински квартал. – Б.пр.

– Професия ли? Ха, ха, това ми харесва! Точно така се казва! О, да, тя има чудесна професия. Ето такава.

И с крайно комична физиономия започна да се клати като патица из кухнята, въртейки превзето парцала за прах между палеца и показалеца си. На вратата се завъртя победоносно, размаха парцала, сякаш е копирана кърпичка, и ми изпрати насмешлива въздушна целувка:

– Ja, ja⁴, хер Ишиву! Точно така го правят.

– Не разбирам много добре, фройлайн Шрьодер. Да не искате да кажете, че ходи по въже?

– Ха, ха, ха! Чудесно, хер Ишиву! Да, правилно! Точно така е! Тя ходи по въже за прехраната си, Това я характеризира точно.

Една вечер скоро след това срещнах фройлайн Кост на стълбите с някакъв японец. По-късно фройлайн Шрьодер ми обясни, че той бил един от най-добрите клиенти, на фройлайн Кост. Тя попитала фройлайн Кост как прекарвали времето си заедно, когато не са в леглото, като се има предвид, че японецът едва говорел немски.

– О – казала фройлайн Кост, – ами пускаме заедно грамофона, разбирате ли, ядем шоколади и освен това се смеем много. Той обича да се смее...

В същност фройлайн Шрьодер много харесва фройлайн Кост и сигурно няма нищо против занаята ѝ. Въпреки това, когато се разсърди, че фройлайн Кост е счупила чучура на чайника или е пропуснала да отбележи телефонните си разговори с кръстчета на плочата във всекидневната, тя неизменно възкликва:

– Та какво друго в края на краищата можеш да очакваш от такава жена, от една обикновена проститутка! Хер Ишиву, знаете ли каква е била по-рано? Прислужница! Тогава започнала интимни отношения с работодателя си и един чудесен ден, разбира се, се озовала в известно положение... И когато това малко затруднение било отстранено, тя трябвало да си обере крушите...

Фройлайн Меир е jodlerin⁵ в мюзикхол – една от най-добрите (така ме уверява с благоговение фройлайн Шрьодер) в цяла Германия. Фройлайн Шрьодер, общо взето, не харесва фройлайн Меир, но изпитва голямо страхопочитание пред нея, и има защо. Фройлайн Меир има челюст на булдог, огромни ръце и твърда коса с цвят на канап. Говори на баварски диалект с особено агресивна подчертаност. Когато си е в къщи, сяда

4. Да, да (нем.). – Б.пр.

5. Певица на тиролски песни (нем.). – Б.пр.

на масата във всекидневната, изправена на стола като боен кон, и помага на фройлайн Шрьодер да реди карти. И двете са вещи гадателки на бъдещето и никоя не би могла и да си помисли да започне деня, без да се е консултирала с предзнаменованията. Главното нещо, което и двете сега желаят да узнаят, е: кога фройлайн Меир ще получи нов ангажимент? Този въпрос интересува фройлайн Шрьодер точно толкова, колкото и самата фройлайн Меир, защото последната е закъсняла с наема.

Когато времето е хубаво, на ъгъла на „Мощрасе“ застава един парцалив мъж с изпъкнали очи зад сгъваема сергия от брезент. Отстрани е закачил астрологически диаграми и собственоръчно написани препоръчителни писма от доволни клиенти. Фройлайн Шрьодер се консултира с него винаги когато може да си позволи таксата от една марка. В същност той играе много голяма роля в живота ѝ. Държането ѝ към него е смесица от ласкателства и заплахи. Ако хубавите неща, които ѝ обещава, се сбъднат, щяла да го разцелува, да го покани на обяд, да му купи златен часовник; а ако не се сбъднат, щяла да го удуши, да му удари плесница, да го обади на полицията. Наред с другите предсказания, астрологът ѝ е казал, че ще спечели пари от пруската държавна лотария. До този момент не е имала никакъв късмет. Но непрекъснато ни разправя какво ще прави с печалбата. На всички ни ще бъдат раздадени подаръци, разбира се. Аз ще получа шапка, защото фройлайн Шрьодер намира, че е много непристойно за господин с моето образование да излиза без шапка. Когато не е заета с редене на карти, фройлайн Меир пие чай и изнася на фройлайн Шрьодер лекции зърху миналите си театрални победи:

– И директорът ми каза: „Фрици, сигурно господ те е изпратил при мене! Изпълнителката на главната роля се разболя! Трябва да заминеш за Копенхаген тази вечер.“ При това не приемаше „не“ за отговор. „Фрици – казва той (винаги така ме наричаше), – Фрици, нали няма да разочароваш стария си приятел?“ И така, аз отидох... – Фройлайн Меир отпива от чая, зареяна в спомени: – Очарователен мъж. Толкова възпитан. – Тя се усмихва: – И непринуден... но винаги умееше да се държи прилично.

Фройлайн Шрьодер енергично кима с глава, поглъщайки с огромна наслада всяка дума.

– Предполагам, че някои от тези директори са били ужасно нахални, (Вземете си още наденица, фройлайн Меир.)

– (Благодаря, фройлайн Шрьодер, само хапчица.) а, някои... няма да повярвате! Аз обаче винаги умеех да се пазя. Дори когато бях още

съвсем момиченце... Мускулите на голите й, пълни ръце потрепват непривлекателно. Брадичката ѝ е вирната напред.

– Аз съм баварка, а една баварка никога не забравя оскърбление.

Когато влязох във всекидневната снощи, намерих фройлайн Шрьодер и фройлайн Меир проснати по корем и залепили уши на килима. Отвреме-навреме си разменяха доволни усмивки или весело се пощипваха и едновременно възкликваха „Шт!“

– Чуй! – прошепна фройлайн Шрьодер. – Той разбива мебелите!

– Бие я до посиняване! – възкликна фройлайн Меир в екстаз.

– Фрас! Чуй това!

– Шт! Шт!

– Шт!

Фройлайн Шрьодер беше извън себе си от радост. Когато попитах какво има, тя се изправи с мъка на крака, заклати се напред към мене и като ме прихвана през кръста, изигра къс валс:

– Хер Ишиву! Хер Ишиву! Хер Ишиву! – викаше тя, докато остана без дъх.

– Но какво се е случило?

– Шт! – заповяда фройлайн Меир от пода. – Шт! Почнаха отново!

В апартамента точно под нас живее някоя си фрау Глантернек. Тя е френска еврейка ѝ само този факт е достатъчен, за да превърне фройлайн Меир в неин враг: фройлайн Меир, то се знае, е пламенна нацистка. И освен това фройлайн Меир и фрау Глантернек, изглежда, се бяха скарали на стълбите заради тиролските песни на фройлайн Меир. Фрау Глантернек, вероятно защото не е арийка, каза, че предпочита мяукането на котките. По този начин тя оскърбила не само фройлайн Меир, но и всички баварки, всички немкини. И сега фройлайн Меир имаше приятното задължение да отмъсти за тях.

Преди около две седмици стана известно сред съседите, че фрау Глантернек, шестдесетгодишна и грозна като вещица, давала във вестника обявления, че търси съпруг. Нещо повече, вече се бил появил кандидат: овдовял месар от Хале. Видял фрау Глантернек и въпреки това бил готов да се ожени за нея. Ето къде бил шансът на фройлайн Меир. Като я разпитала със заобикалки, тя открила името и адреса на месаря и му написала анонимно писмо. Знаел ли той, че фрау Глантернек: а) имала дървеници в апартамента си; б) била арестувана за мошеничество и била пусната на свобода под предлог, че е умопобъркана; в) давала под наем за неморални цели собствената си спалня и г) спяла след това в леглото, без да сменя чаршафите? Сега месарят беше пристигнал, за да

направи очна ставка на фрау Глантернек с писмото. И двамата се чуваха съвсем отчетливо: ръмженето на вбесения прусак и пронизителните писъци на еврейката. Отвреме-навреме се чуваше как той удря с юмрук по мебелите и даже трясък от чупене на стъкла. Кавгата продължи повече от час.

Тази сутрин научаваме, че съседите са се оплаkali на портиерката за безпокойствието и ще видим фрау Глантернек с насинено око. Женитбата се провали.

Обитателите на тази улица вече ме познават по физиономия. В бакалицата хората повече не се обръщат, като чуват английския ми акцент, когато искам половин килограм масло. На ъгъла на улицата, след като се стъмни, трите проститутки вече не шепнат гърлесто: „Komm, Susser!“⁶, когато минавам.

И трите проститутки са очевидно над петдесетте. Те не се и опитват да скрият възрастта си. Не са силно начервени, нито напудрени. Облечени са в стари, висящи като торби кожени палта, дългички поли и представителни шапки. Случайно споменах на Боби за тях. Той ми обясни, че сега най-много се търсели непретенциозния тип жени. Доста мъже на средна възраст ги предпочитат пред момичетата. Те даже привличат някои момчета в юношеска възраст. Едно момче, обясни Боби, се стеснява с момиче на неговата възраст, но не и с жена, която е достатъчно възрастна да му бъде майка. Както повечето бармани, Боби е голям експерт по тези въпроси.

Миналата вечер го посетих в бара. Беше все още много рано, около десет часът, когато пристигнах в „Тройка“. Заведението изглеждаше много по-обширно и внушително, отколкото очаквах. Както винаги, не носех шапка. Един униформен портиер с прическа на ерцхерцог подозрително заразглежда голата ми глава, докато не му проговорих на английски. Пъргава гардеробиерка настоя да ми вземе балтона, който прикрива най-грозните лекета по увисналите ми панталони от трико. Гарсонът, седнал на бара, не стана да отвори вътрешната врата. Боби, за мое облекчение, си беше на мястото зад сребристо-синия бар. Запътих се към него като към стар приятел. Той ме поздрави най-любезно:

– Добър вечер, мистър Ишъруд. Много се радвам да ви видя тук.

Поръчах си бира и се настаних на столче в ъгъла. С гръб към стената, можех да наблюдавам цялото заведение.

– Как върви работата? – попитах аз. Изнуреното му, напудрено

6. „Ела, сладур!“ (нем.). – Б.пр.

лице на човек, който води ношен живот, стана печално. Той наведе глава към мене над бара с доверителна, ласкателна сериозност:

– Не върви много добре, мистър Ишъруд. Пък и клиентите ни сега... няма да повярват! Та преди година щяхме да ги върнем още от вратата. Поръчат си една бира и мислят, че имат право да седят тук цяла вечер.

Боби говореше с голямо огорчение. Започнах да се чувствавам неловко:

– Какво ще пиеш? – поканих го аз, като гаврътнах виновно бирата си, и добавих, за да не би да има някакво недоразумение: – Аз искам уиски със сода.

Боби каза, че и той ще пие същото.

Заведението беше почти празно. Хвърлих поглед към малкото посетители, опитвайки се да ги видя през разочарованите очи на Боби. На бара бяха седнали три привлекателни, добре облечени момичета. Тази, която беше най-близо до мене, изглеждаше особено елегантна и имаше вид на чужденка. Но когато шумът затихна за малко, долових част от разговора ѝ с другия барман. Говореше на подчертан берлински диалект. Уморена и отегчена, тя седеше с увиснал нос. Към нея се приближи някакъв младеж и се включи в разговора. Красив и широкоплещест, облечен в добре скроен смокинг, той можеше да бъде и ученик от горните класове на някое английско частно училище във ваканция.

– Nee, nee – чух го да казва. – Bei mir nicht⁷ – Ухили се и махна с ръзък, брутален уличен жест.

Оттатък, в ъгъла, беше седнал гарсонът и си говореше с дребничкия, възрастен прислужник от тоалетната, облечен в бяло сако. Гарсонът каза нещо, засмя се, изведнъж спря и се прозя широко. Тримата музиканти на подиума си бърбеха и нямаха желание да започнат да свирят, докато не се появи достойна публика.

Помислих си, че на една от масите виждам истински гост – пълен мъж с мустаци. След малко обаче улових погледа му, той леко ми кимна и аз разбрах, че това сигурно беше управителят.

Вратата се отвори. Влязоха двама мъже и две жени. Жените бяха възрастни с дебели крака, късо подстригани коси и скъпи вечерни рокли. Мъжете изглеждаха отпуснати и бледи. Вероятно бяха холандци. Ето тези явно имаха пари. Барът се преобрази за миг. Управителят, момчето за цигари и мъжът от тоалетната се изправиха едновременно на

7. „Не, не, че ми минават тия!“ (нем.) – Б.пр.

крака. Мъжът от тоалетната изчезна. Управителят яростно прошепна нещо на момчето за цигари, което също изчезна. След това самият той пристъпи с поклони и усмивки към масата на гостите и се здрависа с мъжете. Момчето за цигари се появи отново с подноса си, следвано от сервитьора, който бързаше с листата за вина. Междувременно оркестърът от трима музиканти засвири енергично. Момичетата на бара се извъртяха на столчетата си, поднасяйки с усмивките си не съвсем преки покани. Жиголите⁸ се приближиха към тях като към абсолютно непознати, поклониха се церемониално и учтиво попитаха дали ще имат удоволствието да изиграят един танц. Гарсонът, напет и сдържано усмихнат, олюлявайки се като цвете от кръста нагоре, прекоси салона с подноса за цигари: „Zigarren! Zigaretten!“⁹ Гласът му беше насмешлив и той произнасяше всяка дума отчетливо като актьор. В същия тон, дори още по-високо, изкуствено, весело, така че всички да го чуят, сервитьорът даде на Боби поръчката: „Heidsick Monopol!“

Със смешна, превзета тържественост танцьорите правеха сложни, виртуозни завъртания, показвайки с всяко движение, че съзнават ролята, която играят. А саксофонистът, оставил инструмента си да виси свободно на гърдите му, се приближи до ръба на подиума с малкия си мегафон:

„Sie werden lachen
Ich lieb
Meine eigene Frau...“¹⁰

Пееше с многозначителна, цинична усмивка, която включваше всички ни в съзаклятието. Гласът му беше пълен с намеци и той въртеше очи в епилептична пантомима, изразяваща върховна радост. Боби, приветлив, мазен, подсладен с пет години, манипулираше с бутилката. А междувременно двамата отпуснати господи си бърбяха, вероятно за бизнес, без дори и да поглеждат към нощния живот, който бяха събудили; докато жените им седяха безмълвно, пренебрегнати и объркани, чувстваха се неловко и много отегчени.

Фройлайн Хипи Бернщайн, първата ми ученичка, живее в Грюневалд, в една къща с огромни прозорци. Повечето от най-богатите берлинчани живеят в Грюневалд. Трудно е да се разбере защо. Вилите им,

8. Жиголо – професионален танцьор, паркетен кавалер. – Б.пр.

9. „Пури! Цигари!“ (нем.). – Б.пр.

10. Вие ще се смеете, аз обичам собствената си жена... (нем.). – Б.пр.

построени във всички известни стилове на скъпа грозота – от глупавата ексцентрична прищявка в стил рококо до куб от стомана и стъкло с плосък покрив – са скупчени на едно място в тази усойна, мрачна борова гора. Малко от тях могат да си позволят големи градини, тъй като земята е баснословно скъпа: единственият им изглед е към задния двор на съседите, пазен от телена ограда и свирепо куче. Страхът от обири и революция е накарал тези злочести хора да живеят в състояние на обсада. За тях няма нито лична свобода, нито достатъчно слънце. Районът може да се нарече в същност коптор за милионери.

Когато натиснах звънеца на външната врата, излезе млад лакей с ключа от къщата, а по петите му вървеше огромно ръмжащо куче вълча порода.

– Няма да ви ухапе, щом аз съм тук – увери ме с усмивка лакеят.

В антрето на Бернщайнови има украсени с ковани гвоздеи врати и параходен часовник, здраво закрепен на стената с болтове. Лампите са модернистични, замислени да изглеждат като манометри, термометри и шайби на телефонен номератор. Мебелите обаче не подхождат на външния вид на къщата. Прилича на електростанция, която инженерите са се постарали да направят удобна със столове и маси, взети от някой старомоден, почтен пансион. По неприветливите метални стени висят силно лакирани пейзажи от деветнадесети век в масивни, позлатени рамки. Вероятно хер Бернщайн е поръчал вилата на някой известен архитект-авангардист в момент на безразсъдство, а после, ужасен от резултата, е направил опит да го прикрие, доколкото може, с вещите на семейството.

Фройлайн Хипи е пълничко хубавичко момиче на около деветнадесет години с лъскава кестенява коса, хубави зъби и големи кравешки очи. Сmee се лениво весело, глезено и има добре оформен бюст. Говори на училищен английски, с лек американски акцент, и то доста добре, за нейно крайно задоволство. Тя явно няма никакво намерение да върши каквато и да било работа. Когато се опитвах плахо да предложа план за уроците ни, постоянно ме прекъсваше, за да ме почерпи с шоколадови бонбони, кафе, цигари:

– Извинете ме за момент, няма никакви плодове – усмихна се тя и вдигна слушалката на домашния телефон: – Ана, донеси, моля те, портокали.

Когато прислужницата пристигна, бях принуден, въпреки протестите си, да се наям добре, с чиния, нож и вилица. Това провали и последните ми опити да се държа с нея като учител с ученичка. Чувствувах се като полицай, на когото привлекателна готвачка дава да яде в кухнята.

Фройлайн Хипи ме наблюдаваше с добродушната си ленива усмивка:

– Кажете ми, моля, защо вие идва в Германия?

Тя много се интересува от мене, но само като крава, която лениво пъха главата си между железните пръчки на някоя входна врата, без да има особено желание да я отвори. Казах, че намирам Германия много интересна:

– Политическото и икономическото положение – заимпровизирах авторитетно с гласа си на учител – е по-интересно в Германия, отколкото в която и да е друга европейска страна – С изключение на Русия, разбира се, – добавих експериментално.

Фройлайн Хипи обаче не реагира. Тя просто безизразно се усмихна:

– Мисля, за вас тук ще бъде скучно? Нямате много приятели в Берлин, не?

– Не. Не много.

Това явно ѝ се хареса и ѝ се видя забавно. – Не познавате някои добри момичета?

В този момент звънна домашният телефон. Усмихвайки се лениво, тя вдигна слушалката, но, изглежда, не слушаше тенекиения глас, който идваше от нея. Наистина чувах съвсем отчетливо гласа на фрау Берщайн, майката на Хипи, която говореше от съседната стая.

– Дали си оставила червената си книга тук? – повтори подигравателно фройлайн Хипи и ми се усмихна, сякаш това беше шега, в която трябваше да участвам и аз – Не, не я виждам. Трябва да е в кабинета. Звънни на татко. Да, той работи там. – С безмълвен жест тя ми предложи още един портокал. Поклатих глава вежливо, но отрицателно. И двамата се разсмяхме: – Майче, какво ще обядваме днес? Да? Наистина ли? Чудесно!

– Не познахте ли никакви добри момичета?

Тя постави слушалката на мястото ѝ и се върна към кръстосания разпит.

– Някакви добри момичета... – поправих я аз уклончиво.

Фройлайн Хипи обаче само се усмихна, в очакване на отговора ми.

– Да. Има една – трябваше най-сетне да добавя, мислейки за фройлайн Кост.

– Само една? – тя повдигна вежди в комична изненада. – А кажете, моля ви, намирате ли немкините различни, отколкото англичанките?

Изчервих се.

– Намирате ли, че немкините... – започнах да я поправам, но спрях,

осъзнавайки навреме, че не бях съвсем сигурен дали се казва различни от или различни спрямо.

– Намирате ли немките различни, отколкото англичанките? – повтори тя упорито, усмихвайки се.

Изчервих се ужасно.

– Да. Много различни – отговорих смело аз.

– С какво са различни?

Телефонът състрадателно звънна отново. Този път се обади някой от кухнята, за да каже, че обяда ще бъде готов един час по-рано от обикновено. Хер Бернщайн щял да ходи в града този следобед.

– Толкова много съжалявам – каза фройлайн Хипи и стана, – но трябва да привършим за днес. И ще видим ние пак в петък? В такъв случай довиждане, мистър Ишъруд, и много ви благодаря.

Потършува в чантичката си и ми връчи един плик, който пяхнах неохватно в джоба си и го отворих едва когато къщата на Бернщайнови се скри от погледа ми. Вътре имаше банкнота от пет марки. Подхвърлих я във въздуха, изпуснах я и след пет минути я открих, заровена в пясъка. После пробягах цялото разстояние до трамвайната спирка като си пеех и подритвах камъчета по пътя. Чувствах се необикновено виновен и въодушевен, сякаш бях извършил успешно малка кражба.

Чисто губене на време е да се преструвам, че уча фройлайн Хипи на нещо. Ако не знае някоя дума, казва я на немски. Щом я поправа, тя я повтаря на немски. Аз, разбира се, съм доволен, че е толкова мързелива, но се опасявам, че фрау Бернщайн може да открие колко бавно напредва дъщеря ѝ. Това обаче е малко вероятно. Що се отнася до повечето богати хора, ако веднъж решат да ви повярват изобщо, можете да ги заблуждавате колкото си искате. Единственият реален проблем за частния учител е да влезе през входната врата.

А колкото до Хипи, на нея моите посещения като че ли харесват. По нещо, което тя ми каза онзи ден, съдя, че се хвали на училищните си приятели със своя истински преподавател-англичанин. Ние се разбираме много добре. От мен се иска да не ѝ досаждам много с английския и затова ме подкупва с плодове. Тя, от своя страна, казва на родителите си, че съм най-добрият учител, който някога е имала. Бъбрим на немски за всичко, което я интересува. На всеки 3–4 минути ни прекъсват и тя трябва да изпълнява ролята си в семейната игра на размяна на абсолютно незначителни съобщения по домашния телефон.

Хипи никога не се тревожи за бъдещето. Като всеки берлинчанин, и тя често се позовава на политическото положение, но съвсем накратко, с

обичайната меланхолия, така както човек говори за религията. За нея политиката е нещо съвсем нереално. Възнамерява да отиде в университета, да пътува, да се позабавлява и накрая, разбира се, да се омъжи. Има вече много приятели. Отделяме доста време да приказваме за тях. Един имал прекрасна кола. Друг имал самолет. Следващият се е дуелирал седем пъти. Един друг пък открил начин за изгасяване на уличните лампи само с едно сърчно ритване на определено място. Една нощ, на връщане от танци, Хипи и той изгасили всички лампи в района.

Днес Бернщайнови обядват рано, така че аз съм поканен на обяд, вместо да си предам „урока“, Присъствуваше цялото семейство: фрау Бернщайн, пълна и спокойно отпусната; хер Бернщайн – дребничък, треперещ, лукав. Там беше и по-малката сестричка – много дебела дванадесетгодишна ученичка. Тя яде и яде, съвсем равнодушна към шегите и предупрежденията на Хипи, че ще се пръсне. Те всички, изглежда, са много привързани един към друг по техния мил, тесногръд начин. Имаше малък семеен спор, защото хер Бернщайн не искаше жена му да ходи да пазарува с колата този следобед. Последните няколко дни имало много нацистки буйства в града.

– Можеш да отидеш с трамвая – каза хер Бернщайн. Няма да им позволя да хвърлят камъни по красивата ми кола.

– Ами ако хвърлят камъни по мене? – добродушно попита фрау Бернщайн.

– Ах, какво значение има това? Ако хвърлят камъни по тебе, ще ти купя лейкопласт за главата. Ще ми струва само пет гроша. Ако обаче хвърлят камъни по колата ми, поправката вероятно ще ми коства петстотин марки.

Така въпросът беше приключен. След това хер Бернщайн насочи вниманието си към мене:

– Не можете да се оплачете, че се отнасяме лошо с вас, нали? Не само ви каним на хубав обяд, но ви и плащаме, за да го изядете!

По изражението на Хипи разбрах, че това беше прекалено даже и за тяхното семейно чувство за хумор, тъй че се засмях и казах:

– Ще ми плащате ли още една марка за всяко ядене, което изяждам?

Тези думи разсмяха хер Бернщайн, но той се постара да покаже, че това е само една шега и нищо повече.

От една седмица цялата къща е въввлечена в ужасна кавга.

Всичко започнало, когато фройлайн Кост отишла при фройлайн Шрьодер и заявила, че са ѝ откраднали петдесет марки от стаята. Била

много разстроена, още повече че това били парите, отделени за наема и телефонната сметка. Банкнотата от петдесет марки била в чекмеджето на бюфета, точно зад вратата на стаята ѝ.

Фройлайн Шрьодер веднага предположила (и не без основание), че парите е откраднал някой от клиентите на фройлайн Кост. Фройлайн Кост отговорила, че това било напълно изключено, тъй като никой не я бил посещавал през последните три дни. Освен това, добавила тя, нейните приятели били във от всякакво подозрение. За такива състоятелни господа една мизерна банкнота от петдесет марки била просто дреболия. Това страшно много ядосало фройлайн Шрьодер:

– Тя сигурно иска да каже, че някой от нас ги е откраднал! Каква наглост! Хер Ишиву, повярвайте ми, можех да я насека на малки парченца!

– Да, фройлайн Шрьодер, не се и съмнявам.

След това фройлайн Шрьодер разви теорията, че парите изобщо не са били откраднати и че това било трик на фройлайн Кост, за да избегне плащането на наема. Намекнала ѝ нещо от този род и това я вбесило. Каза, че непременно ще събере парите за няколко дни и вече го направи. Освен това тя предупреди фройлайн Шрьодер, че напуска стаята в края на месеца.

Междувременно съвсем случайно открих, че фройлайн Кост има любовна връзка с Боби. Като се прибирах една вечер, забелязах, че в стаята на фройлайн Кост не свети. Това винаги се вижда, защото на нейната врата има матирани стъкла, за да се осветява антрето на апартамента ѝ. По-късно, като си лежах в леглото и четях, чух как се отваря вратата на фройлайн Кост и после гласа на Боби, който се смееше и шепнеше нещо. След дълго скърцане на дъски и приглушен смях той излезе на пръсти от апартамента и затвори колкото може по-тихо вратата след себе си. Малко по-късно влезе отново с много шум и прекоси направо към всекидневната, където пожела лека нощ на фройлайн Шрьодер.

Дори и да не знае наистина за тази връзка, фройлайн Шрьодер сигурно подозира. Това обяснява омразата ѝ към фройлайн Кост и истината е, че тя страшно ревнува. Напоследък стават някои много грозни и срамни произшествия. Една сутрин исках да се изкъпя, но фройлайн Кост вече беше заела банята. Преди да успее да я спра, фройлайн Шрьодер се втурна към вратата и заповяда на фройлайн Кост да излезе незабавно. Тя естествено не се подчини и тогава фройлайн Шрьодер, въпреки моите протести, започна да удря с юмруци по вратата.

– Излез от банята ми! – пищеше тя. – Излез още Сега или ще

извиквам полицията да те измъкне!

После се разплака. Плачът предизвика сърцебиене.

Боби трябваше да я отнесе на ръце до дивана, а тя дишаше тежко и ридаеше. Докато всички стояхме съвсем безпомощни около нея, на вратата се появи фройлайн Меир с лице на палач и се обърна към фройлайн Кост със страшен глас:

– Считай се за щастливка, моето момиче, ако не си я убила!

След това пое положението в ръцете си, заповяда всички да напуснем стаята и ме изпрати долу до бакалията за шишенце валерианови капки. Когато се върнах, тя седеше край дивана, галеше ръката на фройлайн Шрьодер и шепнеше с най-трагичния си глас:

– Лина, горкичкото ми детенце... какво направиха с тебе?

КРАЙ

© 1978 Кристофър Ишъруд
© 1981 Мария Пейкова, превод от английски

Christopher Isherwood
, 1978

Източник <http://bezmonitor.com/>
Сканиране и разпознаване: Виктор

Издание:

Кристофър Ишъруд. Кабаре
Английска, първо издание
Издателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1981
Редактор Иванка Савова
Технически редактор Васко Вергилов
Коректор Жанета Желязкова

Christopher Isherwood. Goodbye to Berlin
Triad/Panther Books, 1978 Progmore, St. Albans

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10810>]